

Javaslatok az adócsalások és adóelkerülések visszaszorítására

A Levegő Munkacsoport 24 évvel ezelőtt történt megalakulása óta folyamatosan fellép az adócsalások és adóelkerülések visszaszorítására. (Adócsalás: az adók törvényellenes meg nem fizetése, a Btk. 310. §-a szerinti bűncselekmény. Adóelkerülés: az adók megfizetésének olyan kijátszása, amely ugyan nem ütközik jogszabályba, valójában mégis a közteherviselés alóli kibújás. Ez utóbbira példa, amikor egy viszonylag kis összegű cégautóadó megfizetésével szinte korlátlanul használják magáncélra a céges autót.)

A Levegő Munkacsoport rendkívül fontosnak tartja ezeknek a káros jelenségeknek a visszaszorítását, hiszen ezáltal jelentős forrás képződne a társadalom számára lényeges feladatok – köztük a környezetvédelem – elvégzésére. Lényeges szempont az is, hogy sok esetben éppen az adócsalások, adóelkerülések miatt növekszik a környezetszennyezés, és kerülnek hátrányosabb helyzetbe a környezetkímélőbb tevékenységek.

Szakértők, civil szervezetek már számos konkrét javaslatot dolgoztak ki és juttattak el a kormánynak az adócsalások, adóelkerülések visszaszorítására, azonban ezek eddig többnyire süket fülekre találtak. Ennek okait csak találgatni lehet, az azonban biztos, hogy az ilyen intézkedések erős gazdasági csoportok rövid távú érdekeit sértenék. Ugyanakkor ezeknek a köröknek és a mindenkori kormánynak is fel kellene ismernie, hogy az adócsalások, adóelkerülések megtűrése – bár látszólag kedvez a gazdasági élet szereplői jelentős részének – összességében számottevően rontja az ország gazdasági teljesítményét: súlyosan torzítja a piacot, növeli a társadalmi feszültségeket.

Az adócsalások, adóelkerülések jellegzetessége, hogy jelentősen fokozza a jövedelmi különbségeket, gyakorlatilag jövedelemátcsoportosítást jelent a (leg)gazdagabbak számára. Ez az egész társadalomnak rossz, még a tehetősebbeknek is! A kisebb szociális egyenlőtlenségek jótékonyt hatást gyakorolnak az egész társadalomra, kedvezően hatnak az egészség alakulására, csökkennek a szociális problémák, mint az erőszak, a kábítószer-használat, a kiskorúak gyermekvállalása, a mentális zavarok száma, még az elhízottság aránya is. Ezek a társadalmak egységesebbek, összetartóbbak, mint azok, amelyekben a tehetősek és a leszakadók között hatalmas szakadék tátong.¹

Számos olyan, egyszerűen és gyorsan végrehajtható intézkedés lehetséges, amellyel viszonylag rövid idő alatt érdemben vissza lehet szorítani az adócsalást, az adóelkerülést, a fekete- és szürkegazdaságot. Itt ezek közül sorolunk fel néhányat.

- 1.) Fordított adózás kiterjesztése szükséges több termékcsoporthoz. Az adócsalások legjelentősebb része még mindig az általános forgalmi adóval kapcsolatos. Az építőiparban és a gabonaféléknél bevezetett fordított adózás egyértelműen csökkentette az ezen ágazatoknál jellemző csalásokat. Fontos lenne, hogy a gabonaféléknél ne csak átmeneti jellegű legyen ez az adózási mód, azt indokolt folyamatosan is fenntartani. Az említett két termékcsoporthoz mellett szinte minden nehezen beazonosítható tömegárura

¹ Ld.

- Miért rossz mindannyiunknak egy egyenlőtlen társadalom?
http://magyarinfo.blog.hu/2011/11/04/miert_rossz_mindannyiunknak_egy_egyenlotlen_tarsadalom
- Richard Wilkinson: How economic inequality harms societies,
http://www.ted.com/talks/richard_wilkinson.html

indokolt a fordított adózás bevezetése, így különösen a következőkre: faipari áruk, elektronikai termékek, liszt, cukor, hús, szén, fém. A tapasztalatok szerint azok egy része, akik korábban a gabonatermékekkel követtek el adócsalásokat, most ezen termékekkel teszik ugyanezt. Ezen a téren egy egyszerű lépéssel jelentősen növelhető az államháztartási bevételek.

- 2.) A Nemzeti Adó- és Vámhivatalnál (NAV) növelni kell a lánckereskedelmi vizsgálatok számát a körhíntacsalások felderítésére. Célként kell kitűzni a felderített esetek számának növelését. Számos jel mutat arra, hogy a multinacionális nagyvállalatok, illetve a kiemelt adózók e tekintetben Magyarországon ma is szent tehénként vannak elkönnyelve, pedig a körhíntacsalások nagyban szolgálják az ő érdeküket is. Indokoltnak és szükségesnek érezzük a jelenleginél nagyobb apparátus foglalkoztatását az ilyen csalások felderítésére. Az érintetti kör átfogó, az összefüggéseket is feltáró nyomozati eszközökkel is kiegészített ellenőrzésére van szükség.² Az adózók ellenőrzési gyakorlatában és a megállapítások tekintetében mind a mai napig aránytalanul nagy részt képvisel a kis- és középvállalkozói kör, míg a nagyvállalatok és kiemelt adózók a jelenlegi rendszer kedvezményezettjei, pedig a lánckereskedelmi hálózatok egyértelműen az ő érdekeiket szolgálják.³
- 3.) Az adó- és járulékcshalások visszaszorítása szükséges a munkaerő-kölcsönző vállalkozásoknál. Jelentős államháztartási bevételekiesést okoznak ugyanis a munkaerő-kölcsönzéssel foglalkozó cégek, amelyek gyakran nem fizetnek járulékot a náluk bejelentett, de máshol foglalkoztatott munkavállalók után.⁴ Rendkívül gyakori ez a jelenség többek között az őrző-védő cégeknél és a kereskedelmi áruházláncoknál. Indokolt a járulékbevallások és befizetések szigorúbb ellenőrzése ebben az ágazatban,

² A körhíntacsalásokról részletesebb tájékoztatás volt található az APEH szakembereinek tollából „Az APEH információcserével kapcsolatos statisztikája” címmel a http://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:2PjopQjN2yUJ:www.scribd.com/doc/58877244/46/Az-APEH-informaciocserével-kapcsolatos-statisztikaja+carousel+csal%C3%A1s&cd=4&hl=hu&ct=clnk&gl=hu&lr=lang_hu&client=firefox-a&source=www.google.hu helyen, ami jelenleg nem elérhető.

³ A témát részletesen taglaló cikk jelent meg a Magyar Nemzet 2012. szeptember szeptember 27-i számában „Erélyes hatósági fellépést!” címmel. A cikk szerint a multinacionális kereskedelmi láncok „a feketegazdaság melegágyai”. A cikk kijelenti: „...ezek a multiláncok gyakorlatilag érinthetetlenek. Azt mondják ugyanis (és ez nem először fordul elő), hogy ők számla ellenében vették át az árut, így nem tudhattak a törvénytelenségekről. Itt fontos megjegyezni, hogy lapunknak több hazai termelő is jelezte, a kereskedelmi láncok elkesperző részletességgel világítják át a cégüket, mielőtt aláírnák velük a beszállítói megállapodást. Ezt figyelembe véve igencsak különösnek tűnik, hogy ezek a maffiaszerű hálózatok könnyedén bejuttatják termékeiket a multiláncok polcaira, mégpedig nem egy esetben úgy, hogy az említett élelmiszereket a gyártónál is olcsóbban kínálják eladásra. Ha más nem, legalább ez az irreálisan alacsony ár kelthetne gyanút a kereskedőkben! Hiszen ilyen esetekben egyértelmű, hogy az adott termékeket papíron »megutaztatták« az unión belül, azt a látszatot keltve, hogy valamely más tagállamban fizették be az áfát. Mert ezzel a technikával jutnak máris 27 százalékos árelőnyhöz a maffiaszerűen működő bandák, nem beszélve arról, hogy egy-két fantomcég közbeiktatásával még vissza is igénylik a be nem fizetett adót. Bünszervezeteknek pedig azért nevezhetjük őket, mert egészen komoly infrastruktúrát tartanak fenn, több fantomcéget hoznak létre, telephelyük, raktáraik és szállítóik is vannak.”

A cikk csak az élelmiszeripar területén előforduló áfacsalások nagyságáról ismertet egy becslést, amely szerint ez az összeg évi 128 milliárd forintot tesz ki. Meghatározó gazdasági szereplők elmúlt hónapokban tett nyilatkozatai alapján azonban az egyéb szektorok áfaelkerülését is beszámítva 1000-2000 milliárd forint közötti összegről lehet szó, amely ily módon károsítja a magyar költségvetést.

⁴ A sajtóban megjelent néhány cikk a témával kapcsolatban:

Munkaerő-kölcsönző cégek buktak le, Népszava, 2010. június 22.,

<http://www.nepszava.hu/articles/article.php?id=314010>

300 milliós adócsalás szövevényes hálózatát leplezte le a NAV, Bombahír, 2011. július 21.,

<http://www.bombahir.hu/hirek/300-millios-adocsalas-szovevényes-halozatat-leplezte-le-a-nav> ,

Hajléktalanok, nincstelenek ültek a számlagyárak igazgatói székében: 300 milliós adócsalást leplezett le a NAV, Privátkopó, 2011.07.23., [http://privatkopo.hu/WebArticleShow.aspx?](http://privatkopo.hu/WebArticleShow.aspx?AGM=GazdasagiBunugyek&MN=GazdasagiBunugyek&AN=szolnokadocsal&LN=Hungarian)

[AGM=GazdasagiBunugyek&MN=GazdasagiBunugyek&AN=szolnokadocsal&LN=Hungarian](http://privatkopo.hu/WebArticleShow.aspx?AGM=GazdasagiBunugyek&MN=GazdasagiBunugyek&AN=szolnokadocsal&LN=Hungarian)

valamint a jellemzően kölcsönzött munkaerőt foglalkoztatók szigorúbb munkaügyi ellenőrzése. Ezekben az esetekben nem csak a munkaerőt kölcsönző cégeket kellene büntetni – sokszor behajthatatlan módon –, hanem az ő szolgáltatásaikat igénybe vevőket is, amennyiben bizonyítható, hogy piaci előnyhöz jutottak a munkaerő-kölcsönzők adó- és járulékcshalásából. A munkaerő-kölcsönző cégeknek kötelező legyen minden hónap 20. napjáig adatot szolgáltatni a náluk bejelentett dolgozók után megfizetett járulékokról a munkavállalót foglalkoztató számára. Az adatszolgáltatást a magyarorszag.hu honlapon lévő ügyfélkapun is elérhető járulékadat-kivonat mintájára lenne célszerű előírni. A kölcsönzött munkavállalót foglalkoztató csak olyan személyeket foglalkoztathasson, akik után az adók és járulékok bevallásra és megfizetésre is kerültek. A foglalkoztatóknál minden munkaerő-kölcsönzéssel foglalkoztatott személy fentiek szerinti adatszolgáltatását meg kelljen őrizni és a munkaügyi ellenőrzéskor be kelljen mutatni.

- 4.) Szoftveresen alkalmassá kell tenni a könyvelőprogramokat és az eBEV rendszert, hogy az áfa-bevallásokkal egy időben az alapbizonylatokról is adatot szolgáltatassanak legalább a következő tartalommal: a számlakibocsátó adószáma, a számla száma, a számla nettó és bruttó összege, valamint áfa-tartalma. Ennek a módszernek a bevezetésével jelentősen csökkenthető a számlagyárak működése. A bevallások feldolgozása után egy egyszerű program futtatásával ugyanis meggyőződhetünk arról, hogy a visszaigénylésbe állított számla után a kibocsátó megfizette-e az áfát. A könyvelő szoftverek már ma is alkalmasak az adatszolgáltatásra, csupán az Általános Nyomtatványkitöltő (ÁNYK) program fejlesztése szükséges az információk fogadásához. Ez az adatszolgáltatás nem járna többletmunkával a könyvelők számára, hiszen a bevallásokat egyébként is a részletes áfa-listákból állítják össze, így csupán egy technikai lépés a lista csatolása az áfa-bevalláshoz.
- 5.) Indokolt az éves áfa-bevallási lehetőség megszüntetése, már a 2013-as évtől. Az áfacsalások esetén megnehezíti az ellenőrzést (mind automatikus, mind iratbetekintéses ellenőrzés esetén), hogy a még be sem fizetett áfát egy másik adózó már vissza is igényli. Az áfa-bevallással egy időben benyújtott számlaadatok lehetővé tennék az egyszerű ellenőrzést. Ezzel párhuzamosan megfontolandó az alanyi adómentes értékhatár megemlése.
- 6.) Közbeszerzésen elnyert megbízásoknál tiltani kellene a megbízási láncolatok kialakítását. Ezáltal jelentősen visszaszorulna a korrupció és nőnének a járulék- és adóbevételek. Jelenleg nem ritka, hogy a közbeszerzésen nyertes cég helyett a munkát végül a hatodik alvállalkozó látja el. Ez a rendszer a minőségbiztosításnak is komoly akadálya. Úgy tudjuk, a kiskunhalasi szennyvízberuházás esetén például az EU-s támogatásból megvalósuló fejlesztés keretében a nyertes cégnél közmunkások is dolgoztak. Ezen közmunkások bére állami finanszírozású, miközben munkájukkal egy profitorientált magáncég nyereségéhez járultak hozzá. A hasonló esetek felhívják a figyelmet az EU-s beruházási támogatások megvalósítása során előforduló visszaélésekre, melyek felszámolása indokolt lenne.
- 7.) Célszerű a szankciórendszer és ellenőrzési gyakorlat átalakítása oly módon, hogy a költségvetési bevételkieséssel nem járó, pusztán adminisztrációs hibának minősíthető mulasztások szankcionálása ne legyen aránytalan a bizonyíthatóan szándékos és bevételkiesést is okozó mulasztásokhoz képest. A mikrovállalkozások esetén fokozottan igaz mindez.
- 8.) Megfelelő előkészítés után, a külföldi tapasztalatok felhasználásával 2014. január 1-jétől bevezethető Magyarországon a kötelező éves vagyonyilatkozat rendszere. Az éves

adóbevallásokkal egy időben beadandó vagyonyilatkozat nagyban megkönnyítené a jogalap nélküli vagyonosodások felderítését, ezzel jelentősen csökkentve a feketegazdaság mértékét. Egyúttal az éves vagyonyilatkozat előírása már önmagában visszatartó erőt jelentene az adócsalásokkal szemben.

- 9.) Csökkenteni kell a NAV évről évre növekvő kintlévőség-állományát, annál is inkább, mert ennek legnagyobb része nem behajtható. Első lépésként meg kell változtatni azt a gyakorlatot, hogy a NAV éves célértékként a megállapított adóhiányokat határozza meg és ennek alapján nyújt prémiumot a dolgozóinak. Ez a módszer csak az adóhiány megállapítására ösztönöz, nem pedig az adók behajtására. Helyesebb lenne a behajtott adóhiányokat célként megadni és kizárólag ehhez kötni a NAV-on belüli premizálást. Célként kell kitűzni a nagyvállalkozói és kiemelt adózói körből származó behajtott adók mértékének jelentős növelését.
- 10.) Javasoljuk, hogy minden Magyarországon bejegyzett és működő cégről a NAV a jelenlegi köztartozásmentes adózói adatbázishoz hasonló nyilvántartást vezessen és azt minden hónap 10. napjáig frissítse. Az adatbázisban csak az szerepelhessen, aki minden bevallási és befizetési kötelezettségének határidőben eleget tett. E nyilvántartás vezetése nagyban megkönnyítené a céges kapcsolatok kialakítását, illetve hozzájárulna az adómorál javulásához. Az adatbázisban való szereplés pedig számos előnnyel járhat az adatbázisban nem szereplőkkel szemben (például közbeszerzési eljárásoknál nem kellene ezeknek a cégeknek külön igazolásokat benyújtaniuk, a nagyobb megbízhatóság miatt ritkábban ellenőrizné őket az adóhivatal, a lehetséges üzleti partnerek is nagyobb bizalommal fordulnának az ilyen cégekhez).
- 11.) Javasoljuk továbbá az adórendszer fokozatos átalakítását olyan módon, hogy jóval kisebb adó terhelje az emberi munkát. Elfogadhatatlan, hogy ma Magyarországon a bérként kifizetett összegek után kell a legmagasabb adókat és járulékokat fizetni. Ez nem ösztönzi a vállalkozásokat arra, hogy növeljék a foglalkoztatottságot. E helyett kényszervállalkozásokba küldik munkavállalóikat, vagy sokkal kisebb biztonságot nyújtó megbízási szerződéseket kötnek velük, fiktív számlákat fogadnak be, vagy épp feketén fizetnek, illetve gépkocsi-költségtérítés formájában juttatnak jövedelmet. Az élők munkát terhelő adók és járulékok csökkentése és ezzel egyidejűleg a természeti erőforrásokat használata és a környezetszennyezés fokozott megadóztatása enyhítené ezt a problémát, miközben nem csökkentené az államháztartási bevételeket.⁵ A környezetszennyezésre és természeti erőforrásokra kivetett adókat azért is érdemes előnyben részesíteni, mert beszédünk általában jóval egyszerűbb, viszont a befizetés elkerülése, az adócsalás esetükben jóval nehezebb.
- 12.) Az adócsalások, adóelkerülések egyik leggyakoribb módja, hogy céges költségként számolják el a személygépkocsik magánhasználatát, illetve sokszor fiktív használatot számolnak el. Mindez évente 1200–1500 milliárd forintot tesz ki (azaz ennyi adót, járulékot kellene az érintetteknek befizetniük, ha a magáncélú személygépkocsi-vásárlást, használatot mindenki az adózott jövedelméből számolná el, illetve megszűnne a fiktív kilométerek elszámolása). Hasonló jelenségek más uniós országokban is előfordulnak, de Magyarország – az Európai Bizottság Adóügyi Főigazgatósága megbízásából készült tanulmány szerint⁶ – e tekintetben a legrosszabbak közé tartozik. Ezek az adócsalások ráadásul társadalmilag is rendkívül igazságtalanok, mivel a

⁵ Az adórendszer ilyen átalakítására a Levegő Munkacsoport 20 éve rendszeresen dolgoz ki konkrét javaslatokat (ld. a www.levego.hu honlap **Államháztartási reform** rovatában).

⁶ Ld. **Káros-e környezetre a cégautók adózási gyakorlata az Európai Unióban?**

http://www.levego.hu/sites/default/files/cegauto_Brusszel_110228.pdf

lakosság leggazdagabb 30 százalékának jut az így elcsalt összeg csaknem 80 százaléka. Az ilyen jellegű adócsalások, adóelkerülések csökkentése érdekében a Levegő Munkacsoport dolgozott ki és juttatott el a mindenkori pénzügyi kormányzatnak az elmúlt évek során több alkalommal is részletes javaslatokat.⁷

- 13.) A közúti fuvarozásban a gépkocsivezetők adó- és járulégmentesen elszámolhatják az „üzemanyag-megtakarításaikat”, azaz legálisan bújhatnak ki a közterhek nagy részének megfizetése alól. Korábban ezt korlátlanul teheték, 2010-től kezdve már „csak” havi 100 000 forintig. Erről a „korlátozásról” így nyilatkozott *Wáberer György*, a Magyar Közúti Fuvarozók Egyesületének akkori elnöke: „...*ha azonban megszorozzuk ezt az összeget a magyarországi hivatásos gépkocsivezetők számával, s kiszámoljuk, hogy az adómentesség részbeni megtartása következtében mennyi marad a cégeknél, illetve a gépkocsivezetőknél, akkor a kormány által tavaly vállalt 4,5 milliárd forintnyi támogatásnak a többszöröse jön ki. (...) A többi ágazathoz képest a mi szakmánk sokkal több támogatást kapott az elmúlt évben...*”⁸ A KSH energiastatisztikája szerint a „szállítás, raktározás, posta és távközlés” ágazatoknak a 2008. évi összes gázolaj-felhasználása 660 ezer tonna volt. Ezért a mennyiségért a fuvarozók áfa nélkül mintegy 200 milliárd forintot fizettek. (Az áfát a közúti fuvarozók visszaigényelhetik.) A KSH adatai szerint 2008-ban Magyarországon 424 000 tehergépkocsi volt forgalomban. Ha nagyon szerényen azt feltételezzük, hogy a szóban forgó „üzemanyag-megtakarítást” mindössze 100 000 gépkocsivezető vette igénybe, és ők is havonta átlagosan csupán 50 000 forint erejéig, akkor (12 hónap × 50 000 Ft × 100 000 fő=) 60 milliárd forint „megtakarítást” kapunk, ami a közúti fuvarozásban felhasznált összes üzemanyag 30 százaléka. Még ennyi üzemanyagot megtakarítani is nyilvánvalóan fizikai képtelenség, vagyis döbbenetes mértékű adócsalással állunk szemben. Tehát az említett kedvezmény eltörlése szükséges.

Magyarországon a fekete- és szürkegazdaság arányát a GDP 22-25 százalékára becsülik. Ez mintegy 7000 milliárd forintot jelent. Ha ennek egy kis részét is sikerül felszámolni, az a nemzetgazdaság és az államháztartás részére egyaránt igen kedvezően hat.

Budapest, 2012. december 12.

⁷ Lukács András – Pavics Lázár – Pál János – Horváth Zsolt: **Zöld gazdaságélénkítés – Környezetbarát közlekedés**. Lélegzet Alapítvány, 2010, http://www.levego.hu/sites/default/files/kiadvanyok/kornyezetbarat-kozlekedes_2010.pdf

Javaslatok az adótörvényekhez, Levegő Munkacsoport, 2010. október, http://www.levego.hu/sites/default/files/adotv_mod_1010v.pdf

⁸ **Úton** (a közúti közlekedési szolgáltatók szakmai lapja), 2009. november, 19. oldal

